

مدلسازی ساختاری تفسیری مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه‌ها (مورد مطالعه: دانشگاه جامع امام حسین (ع))

روح الله تولایی*، حسن خلیلی**، احسان ابوالعباسی***

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۰۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۳۰

چکیده

هدف اصلی تحقیق مدلسازی ساختاری تفسیری مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه جامع امام حسین (ع) است. این مأموریت‌ها شامل مبانی و علوم انسانی اسلامی، آینده‌سازی، عمق‌بخشی داخلی و عمق‌بخشی خارجی، تعالی و پیشرفت سازمانی دانشگاه، قدرت نرم، قدرت نیمه‌سخت، و قدرت سخت است. سپاه پاسداران به منظور مأموریت پاسداری از انقلاب اسلامی باید برآورد صحیحی از مأموریت‌های گوناگون و متفاوت خود داشته و از انعطاف لازم برای پاسخ به این مأموریت‌ها برخوردار باشد. دسته‌بندی این مأموریت‌ها در حوزه‌های دانشی، پژوهشی و فناوری می‌تواند پاسخگویی این دغدغه‌ها باشد. از مدلسازی ساختاری تفسیری به منظور دسته‌بندی این مأموریت‌ها استفاده شد. از طریق نظرسنجی از یازده نفر از اساتیدان و مدیران ارشد دانشگاه به مدلسازی و تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی بر مبنای تجزیه و تحلیل میک ماک اقدام شد. بر مبنای نتایج یافته‌ها، علوم انسانی اسلامی و آینده‌سازی در سطح ۴، تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه در سطح ۳، قدرت نرم، قدرت نیمه‌سخت و قدرت سخت در سطح ۲ و عمق‌بخشی داخلی و عمق‌بخشی خارجی در سطح ۱ قرار دارد. نتایج تحقیق نشان داد که ریشه اصلی مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری، علوم انسانی اسلامی و آینده‌سازی است. نتایج تحقیق به مدیران ارشد دانشگاه و هم‌چنین مدیران عالی سازمان به منظور پی بردن به ریشه اصلی مأموریت دانشی برای گسترش و توسعه آن در بدنه سازمان کمک خواهد کرد.

کلیدواژه‌ها: تعالی و پیشرفت سازمانی؛ عمق‌بخشی داخلی؛ آینده‌سازی؛ قدرت سخت.

* استادیار گروه مدیریت فناوری اطلاعات دانشگاه جامع امام حسین (ع)

** نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت سیستم‌ها، دانشگاه جامع امام حسین (ع)

management.khalili@gmail.com

*** دانشجوی دکتری مدیریت سیستم‌ها، دانشگاه جامع امام حسین (ع)

مقدمه

در موقعیت و فضای رقابتی کنونی، سازمانها بیش از پیش پیچیده و متغیر شده‌اند. تغییرات مستمر دانش نیز وضعیت عدم تعادل جدیدی برای سازمانها به وجود آورده است. مدیریت دانش از یک سو با جذب دانشهای جدید به درون سامانه و از سوی دیگر با اداره مؤثر آن دانشها می‌تواند مهمترین عامل تغییر سازمان باشد (ابطحی و صلواتی، ۱۳۸۵). دانش از منابع مهم سازمانها برای رسیدن به مزیت رقابتی است و به دلیل پویایی ذاتی آن نیازمند مدیریت دقیق است (مسا و تستا^۱، ۲۰۰۹). سازمانها به کمک این منبع راهبردی می‌توانند مزیت رقابتی مناسب را کسب و حفظ کنند و توان پاسخگویی به وضعیت متغیر دنیای کنونی را داشته باشند (چوای^۲ و همکاران، ۲۰۰۸). البته سامانه مدیریت دانش در صورتی ارزشمند است که دانش تولید شده بسرعت به بخشهایی از سازمان منتقل شود که می‌تواند بیشترین استفاده را از آن ببرد، تا به مزیت رقابتی در سازمان منجر شود و افراد، اطلاعات مورد نیاز را سریعتر کسب کنند و تصمیمات بهتری بگیرند (سید - اخسان و رولند^۳، ۲۰۰۴)؛ چرا که استقرار نظام مدیریت دانش در سازمان و مزیت‌های ناشی از اشتراک و خلق دانش به رقابت‌پذیری سازمان منجر می‌شود (لیو^۴ و همکاران، ۲۰۰۴؛ جوشی^۵ و همکاران، ۲۰۱۰).

الگوهای مدیریت دانش موجود بر مبنای روشها و نظریه‌های مختلفی توسعه داده می‌شود و از نظر تمرکز و محدوده به مقدار قابل توجهی تغییر می‌یابد. در کل این الگوها را می‌توان در دسته‌های فرایندمحور، توانمندسازهای اجتماعی - فناورانه، الگوهای احتمالی و نیز الگوهای دانش‌محور تقسیم‌بندی کرد (هندزیک^۶ و همکاران، ۲۰۰۸). الگوهای فرایندمحور، فرایندهای کسب، اشتراک، کاربرد و خلق دانش را به منظور درک ساختار استخراج ارزش دانش مورد بررسی قرار می‌دهد. الگوهای اجتماعی - فناورانه، عامل‌های تأثیرگذار بر پذیرش و موفقیت ابزارها

1. Massa & Testa
2. Choi
3. Syed-Ikhsan & Rowland
4. Liu
5. Joshi
6. Handzic

و شیوه‌های مدیریت دانش را مورد شناسایی قرار می‌دهد. الگوهای احتمالی مشخص می‌سازد که موفقیت ابتکارات عمل مدیریت دانش به زمینه‌ای بستگی دارد که مدیریت در آن صورت می‌گیرد. الگوهای دانشی بر بهره‌برداری از داراییهای دانشی و ارزیابی ارزش سرمایه فکری تمرکز دارد (پی و کنکنهالی^۱، ۲۰۰۹).

هر سازمانی برای وظایف خود مأموریت‌هایی دارد. اجرای این مأموریتها بر زمینه‌ای مبتنی است که سازمان در آن فعالیت می‌کند. دانشگاه جامع امام حسین(ع) برای یکپارچه‌سازی فرایند یادگیری و ایجاد مزیت و توسعه کارکردهای دانشی، دارای برخی مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری است. هدفگذاری و جهتگیری اصلی دانشگاه امام حسین(ع) از آغاز تأسیس، پاسخگویی به نیازهای سپاه و انقلاب اسلامی است. اگر سپاه به پاسداری صحیح، کامل، بموقع و غیر محافظه کارانه از این انقلاب با ویژگیهای ذیل مکلف است:

- ۱ - حفظ انقلاب اسلامی در برابر آسیبهای درونی
- ۲ - پیشبرد انقلاب اسلامی به سمت اهداف و آرمانها (حفظ آهنگ سرعت و جهتگیری آن)
- ۳ - رویارویی با تهدیدهای دشمنان علیه انقلاب اسلامی در همه ابعاد (نرم، نیمه‌سخت و سخت)

طبعاً دانشگاه نیز به پشتیبانی از این رسالت مکلف است و باید با هوشیاری نسبت به فلسفه وجودی خویش، توانایی به روز کردن مأموریت‌های خود را داشته باشد (طرح تحول علمی و تعالی معنوی، ۱۳۹۴: ۲۳). این مأموریتها در راستای تحقق دانشگاه تمدن‌ساز می‌تواند باعث افزایش کارایی و اثربخشی شود؛ چرا که بحرانهای سیاسی، امنیتی و تغییرهای سریع محیط اجتماعی کشور و جهان، بهره‌گیری از تدابیر و روشهای نوینی را برای پاسداری از انقلاب اسلامی ضروری کرده است. مقابله با بحرانهای نرم و نیمه‌سخت جدید، تنها با تکیه بر تجربیات گذشته، چه در دفاع مقدس و چه در درگیری با گروهکهای منافق و ضد انقلاب، امکانپذیر نیست. در این زمینه

لازم است سپاه برای حفظ موقعیت و سنگر حساس و خطیر خود، محیط و تهدیدهای آینده^۱ را در عرصه‌های ملی و خارجی با بصیرت بشناسد و توانمندیها، فنون و روشهای روزآمد^۲ رویارویی با آنها را به دست آورد (طرح تحول علمی و تعالی معنوی، ۱۳۹۴: ۱۹). از این رو مسئله اصلی تحقیق الگوسازی ساختاری تفسیری این مأموریتها به صورت درختواره‌ای دانشی است تا به مدیران در مدیریت و برنامه‌ریزی بهتر مأموریتها کمک کند.

مبانی نظری پژوهش

اصولاً سازمانها شیوه‌ها و فناوریهای مدیریت دانش را به منظور افزایش اثربخشی، کارایی و رقابت‌پذیری به کار می‌گیرند (لین^۳ و همکاران، ۲۰۱۲). یکی از این راه‌ها تولید و به کارگیری مؤثر دانش است. تولید دانش و به کارگیری آن در صحنه عمل و تصمیم‌گیریها است که بزرگترین سرمایه دولتها و ملتها است. محدودیت منابع انسانی و مالی اهمیت انتقال دانش و تلاش برای بهره‌برداری از نتایج تحقیقات را افزایش داده است (سانتسو و تاگول^۴، ۲۰۰۶). سالانه بودجه قابل توجهی صرف پژوهش در کشور می‌شود. از این رو برای جلوگیری از اسراف منابع کشور، استفاده بهینه از نتایج این تحقیقات از اهمیت زیادی برخوردار است (کوردو^۵ و همکاران، ۲۰۰۸). رویارویی علمی و هوشمندانه با مسائل آینده، مستلزم داشتن اتاق فکر راهبردی و مجموعه علم و فناوری است. بهره‌گیری از تجربیات میدانی در دفاع مقدس، مقابله با ناآرامیهای اوایل انقلاب در شهرها، جنگلهای شمال و کردستان، حفاظت از شخصیتها، حفظ امنیت پروازها در مقابل هواپیماربایی، کمک به سازندگی، برخورد با فتنه‌های داخلی، پشتیبانی از جنگهای نیابتی

۱ - سپاه نباید در حد یک مجموعه معمولی سقوط کند. امروز شما باید آینده سپاه را در نظر بگیرید. امروز باید زمینه را برای آینده بسازید (امام خامنه‌ای ۱۳۸۱/۱۱/۲۱).

۲ - شما باید موجود زنده پیش‌رونده روز به روز نوشونده‌ای را به وجود آورید که هرگز کهنه نشود و کارایی خود را از دست ندهد (امام خامنه‌ای ۱۳۸۰/۰۷/۲۸).

3. Lin

4. Santesso & Tugwell

5. Cordero

سوریه و عراق، ساخت تجهیزات خودکفایی به منظور انتقال به نسل‌های آینده از جمله کارهای مهم بر زمین مانده سپاه است. تولید و مدیریت این دانش منحصربه‌فرد می‌تواند در پیشگیری از غافلگیری فناوری نرم و سخت کمک مؤثری کند تا با اتکا به آن، بحث آینده‌نگاری انجام شود. در این راستا دانشگاه جامع امام حسین(ع)، با توجه به مأموریت‌های تعریف شده‌اش، می‌تواند نقشی حساس و تعیین‌کننده داشته باشد (طرح تحول علمی و تعالی معنوی، ۱۳۹۴: ۲۲).

یکی از مهمترین محورهای اساسی، که باید مورد پایش قرار گیرد، مقابله با تهدیدات سخت است. تهدید، توان، نیت و گاه اقدامات دشمنان بالقوه و بالفعل برای جلوگیری از دستیابی موفقیت‌آمیز فوری به علائق و مقاصد امنیت ملی به گونه‌ای است که ثبات سیاسی و امنیت ملی کشور به خطر افتد. تهدید سخت، اعمال اراده دشمن از طریق قدرت نظامی و اشغال تمامیت ارضی کشور است. بنابراین باید ابزار رصد در زمینه تهدیدات سخت را برای مانتورینگ فراهم کرد تا فرماندهان را از کم و کیف اطلاعات مورد نیاز بی‌نیاز سازد. تهدیدات امنیتی در تصمیمات راهبردی مسئولان نظام نقش مهمی دارد. تهدیدات امنیتی به مفهوم عمل اراده دشمن از طریق تطمیع، ارباب، نفوذ و جریان‌سازی با هدف ناامن‌سازی، خرابکاری و تسلط بر نظام سیاسی حاکم یا اشغال و تغییر حاکمیت نظام سیاسی و یا بخشی از آن است. تهدیدات فرهنگی، اعمال اراده دشمن از طریق اشغال و تصرف فکر و اندیشه ملت به روش بی‌هویت‌سازی ملی و جایگزینی فضولات فکری، اندیشه‌ای و فرهنگی خود به جای اندیشه، فکر و هویت اصیل آن ملت است. در عمق بخشی داخلی، تحکیم پایه‌ها و ارکان اساسی نظام جمهوری اسلامی و جهتگیریهای کلی انقلاب در اندیشه، نگرش و رفتار فردی و جمعی پاسداران، بسیجیان و مردم مطرح است (قادری، ۱۳۹۶).

در حوزه عمق‌بخشی خارجی، توسعه و گسترش فرهنگ و دانش انقلاب و معارف اسلامی به ملل مسلمان و نهضت‌ها با جذب و سازماندهی نخبگان آن جوامع و پذیرش و آموزش دانشجویان خارجی به منظور کادرسازی برای انقلاب اسلامی از جمله برنامه‌های عملیاتی تحولی است (طرح تحول علمی و تعالی معنوی، ۱۳۹۴: ۷۶). امام خامنه‌ای در این زمینه می‌فرماید:

«نیازهای روزافزون به تربیت کادر نخبه امت‌ساز و توسعه تفکر نظام‌سازی و انقلاب اسلامی در کشورهای دیگر نظیر عراق، افغانستان، لبنان، سوریه، فلسطین، ونزوئلا، یمن و... وجود دارد که دانشگاه می‌تواند و باید نقش هسته‌های مهم و اساسی را در ایجاد این تمدن نوین بر عهده گیرد» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۳/۰۲/۳۱).

تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه مبتنی بر دانشهای طرحریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی، دانش فرهنگی، دانش مدیریت حقوقی و قوانین، دانش منابع تحقیقات صنعتی، دانش مدیریت منابع آمادی، دانش مدیریت آموزشی، دانش مدیریت سلامت، دانش فنی و مهندسی، دانش مدیریت ارتباطات، دانش مدیریت منابع دانشی، دانش مدیریت منابع انسانی، دانش مدیریت منابع اطلاعاتی، دانش مدیریت شایستگی‌های معنوی، دانش مدیریت و طرحریزی عملیاتی، و هم‌چنین دانش فرماندهی و مدیریت است. هر یک از این دانشها نیز دارای برخی زیرشاخه‌ها است؛ به طور مثال، دانش تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه شامل دانش طرحریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی، دانش فرهنگی سپاه، دانش مدیریت حقوقی و قوانین، دانش منابع تحقیقات صنعتی، دانش مدیریت منابع آمادی، دانش مدیریت آموزشی، دانش مدیریت سلامت، دانش فنی و مهندسی، دانش مدیریت ارتباطات، دانش مدیریت منابع دانشی، دانش مدیریت منابع انسانی، دانش مدیریت منابع اطلاعاتی، دانش مدیریت شایستگی‌های معنوی، دانش مدیریت و طرحریزی عملیاتی و دانش فرماندهی و مدیریت است. دانش نیمه‌سخت نیز شامل زیرشاخه دانش جنگال و دفع سایبری است. این زیرشاخه نیز در برگرفته دانش جنگال الکترونیک است و به صورت ریزتر این زیرشاخه شامل دانش اطلاعات سیگنال است.

روش شناسی پژوهش

هدف اصلی تحقیق تعیین سطح مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه جامع امام حسین(ع) است. در این تحقیق برای سطح‌بندی مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری از رویکرد

مدلسازی ساختاری تفسیری^۱ استفاده می‌شود. جامعه آماری تحقیق استادان و مدیران ارشد دانشگاه به تعداد ۱۱ نفر هستند. تعداد خبرگان شرکت‌کننده در مدلسازی ساختاری تفسیری معمولاً بین ۴ تا ۱۴ نفر است (پندی و گارج^۲، ۲۰۰۹؛ رامش^۳ و همکاران، ۲۰۱۰؛ هچچا و علم سلامی^۴، ۲۰۱۴). مدلسازی ساختاری تفسیری به شناسایی عوامل مؤثر و اساسی می‌پردازد (کانان و نورول^۵، ۲۰۰۷) و سپس با استفاده از روشی که ارائه شده، روابط این عوامل و راه دستیابی به پیشرفت این عوامل ارائه شده است. روش مدلسازی ساختاری تفسیری با تجزیه معیارها در چند سطح مختلف به تحلیل ارتباط بین شاخصها می‌پردازد. الگوی ساختاری تفسیری می‌تواند ارتباط بین شاخص را تعیین کند که به صورت تکی یا گروهی به یکدیگر وابسته است (کانان و همکاران). در این روش ماتریس خودتعاملی ساختاری تشکیل، و به ماتریس دریافتی اولیه تبدیل می‌شود. سپس به تعیین روابط و سطح‌بندی ابعاد و شاخصها اقدام می‌شود. در این الگو روابط ابعاد و شاخصهای شناسایی شده با استفاده از رابطه مفهومی به تحلیل منجر می‌شود. حالتها و نشانه‌های مورد استفاده در این رابطه مفهومی عبارت است از:

O	نبود رابطه
X	رابطه دو سویه بین A و Z
A	متغیر Z بر A تأثیر دارد.
V	متغیر A بر Z تأثیر دارد.

یافته‌های پژوهش

برای مدلسازی مأموریت‌های دانشی سپاه، بین ۱۱ نفر از استادان و مدیران ارشد دانشگاه، که

1. Interpretive Structural Modelling (ISM)
2. Pandey & Garg
3. Ramesh
4. Hachicha & Elmsalmi
5. Kannan & Noorul

با معاونتها و رده‌های اصلی سپاه تعامل مستقیم و غیر مستقیم داشتند، پرسشنامه‌ای تنظیم، و بین آنها توزیع شد. تک تک نظر آنان در ماتریس پیاده، و در مرحله بعدی، چندین پرسشنامه به یک پرسشنامه تبدیل شد. جدول ۱ ماتریس خودتعاملی^۱ را نشان می‌دهد. در این مرحله متغیرهای مسئله به صورت دو به دو زوجی با هم بررسی می‌شود و پاسخ‌دهنده با استفاده از نمادهای V، O، A و X به تعیین روابط متغیرها می‌پردازد.

جدول ۱. ماتریس خودتعاملی

تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه	آینده سازی	علوم انسانی اسلامی	عمق بخشی داخلی	عمق بخشی خارجی	قدرت نرم	قدرت نیمه سخت	قدرت سخت
X	A	V	V	V	V	V	V
	X	V	A	A	A	A	A
		X	V	V	V	V	V
			X	X	A	A	A
				X	A	A	A
					X	A	A
						X	X
							X

در مرحله بعد، ماتریس دسترسی اولیه^۲ تشکیل شد. این ماتریس از تبدیل ماتریس خودتعاملی ساختاری به یک ماتریس دو ارزشی صفر و یک به دست می‌آید. برای استخراج ماتریس دریافتی در هر سطر ماتریس خودتعاملی به جای نشانه‌های X و V از عدد یک و به جای نشانه‌های A و O از عدد صفر استفاده می‌شود (جدول ۲).

1. Structural self-interaction matrix (SSIM)
2. Reaching Matrix

جدول ۲. ماتریس دسترسی اولیه

تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه	آینده سازی	علوم انسانی اسلامی	عمق‌بخشی داخلی	عمق‌بخشی خارجی	قدرت نرم	قدرت نیمه‌سخت	قدرت سخت
۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰

با توجه به بررسیها در جدولها و با استفاده از ماتریس دسترسی اولیه، جدول نفوذ و وابستگی در ماتریس دستیابی تشکیل می‌شود. بدین صورت که به بزرگترین عدد رتبه اول و به کوچکترین عدد رتبه آخر تعلق می‌گیرد.

پس از اینکه ماتریس دسترسی اولیه به دست آمد با وارد کردن انتقال‌پذیری در روابط متغیرها، ماتریس دسترسی نهایی به دست می‌آید. این یک ماتریس مربعی است که هر یک از درایه‌های r_{ij} آن هنگامی که عنصر r_i به عنصر r_j با هر طولی دسترسی داشته باشد برابر با ۱ است و در غیر این صورت برابر با صفر است. روش به دست آوردن ماتریس دسترسی با استفاده از نظریه ایلر^۱ است که در آن ماتریس مجاورت را به ماتریس واحد اضافه می‌کنیم و سپس این ماتریس را در صورت تغییر نکردن درایه‌های ماتریس به توان n می‌رسانیم. فرمول زیر روش تعیین ماتریس دسترسی را با استفاده از ماتریس مجاورت نشان می‌دهد.

$$M = (A+I)^n$$

مرحله اول $A+I$ مرحله دوم: $M = (A+I)^n$

ماتریس A ماتریس دسترسی اولیه، I ماتریس همانی و M ماتریس دسترسی نهایی است.

1. Euler

عملیات به توان رساندن ماتریس باید طبق قاعده بولین^۱ باشد که بر این اساس داریم (آذر و همکاران، ۱۳۹۶): $1+1=1$ و $1 \times 1=1$
 نتیجه در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. ماتریس دسترسی نهایی

تعالی و پیشرفت سازمانی	آینده سازی	علوم انسانی اسلامی	عمق بخشی داخلی	عمق بخشی خارجی	قدرت نرم	قدرت نیمه سخت	قدرت سخت	قدرت نفوذ
۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۶
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۸
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۸
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۴
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۴
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۵
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۵
۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۵
۳	۲	۲	۸	۸	۸	۸	۶	

برای تعیین روابط و سطح بندی معیارها باید مجموعه خروجیها و مجموعه ورودیها برای هر معیار از ماتریس دریافتی استخراج شود. مجموعه خروجیها شامل خود معیار و معیارهایی است که از آن تأثیر می پذیرد. مجموعه ورودیها شامل خود معیار و معیارهایی است که بر آن تأثیر می گذارد. سپس مجموعه روابط دو طرفه معیارها مشخص می شود. اولین سطری که اشتراک دو مجموعه برابر با مجموعه قابل دستیابی (ورودیها) باشد، سطح اول اولویت مشخص خواهد شد. با به دست آمدن ماتریس دستیابی برای تعیین معیارها دو مجموعه قابل دستیابی و مجموعه مقدم تعریف می شود و سپس اشتراک آنها به دست می آید؛ بدین ترتیب که مجموعه قابل دستیابی، مجموعه ای است که در آن سطرها عدد معیارها به صورت یک ظاهر شده باشد و مجموعه مقدم مجموعه ای است که در آن ستونها، عدد معیارها به صورت یک ظاهر شده باشد.

1. Bolin Rule

با بخش‌بندی سطوح، سطوح بدین ترتیب مشخص می‌شود که چنانچه اشتراک مجموعه قابل دستیابی و مجموعه مقدم با مجموعه قابل دستیابی برابر باشد، متغیر مربوط در سلسله مراتب ماتریس ISM در بالاترین سطح قرار می‌گیرد. پس از تعیین سطح، معیار مربوط (که سطح آن معلوم شده) در جدول از تمامی مجموعه حذف، و دوباره مجموعه‌های قابل دستیابی و مقدم تشکیل می‌شود و سطح متغیر بعدی به دست می‌آید.

جدول ۴. ورودی و خروجی سطوح ۱ تا ۴

عوامل	مجموعه خروجی (دستیابی)	مجموعه ورودی (پیشیناز)	مجموعه مشترک	سطح
۱ - تعالی و پیشرفت سازمانی	۱,۴,۵,۶,۷,۸	۱,۲,۳	۱	۳
۲ - علوم انسانی اسلامی	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۲,۳	۲,۳	۴
۳ - آینده‌سازی	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۲,۳	۲,۳	۴
۴ - عمق‌بخشی داخلی	۴,۵,۶,۷	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۴,۵,۶,۷	۱
۵ - عمق‌بخشی خارجی	۴,۵,۶,۷	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۴,۵,۶,۷	۱
۶ - قدرت نرم	۴,۵,۶,۷,۸	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۴,۵,۶,۷,۸	۲
۷ - قدرت نیمه‌سخت	۴,۵,۶,۷,۸	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۴,۵,۶,۷,۸	۲
۸ - قدرت سخت	۴,۵,۶,۷,۸	۱,۲,۳,۴,۵,۶,۷,۸	۴,۵,۶,۷,۸	۲

بر مبنای نتایج یافته‌ها، علوم انسانی اسلامی و آینده‌سازی در سطح ۴، تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه در سطح ۳، قدرت نرم، قدرت نیمه‌سخت و قدرت سخت در سطح ۲ و عمق‌بخشی داخلی و عمق‌بخشی خارجی در سطح ۱ قرار دارد.

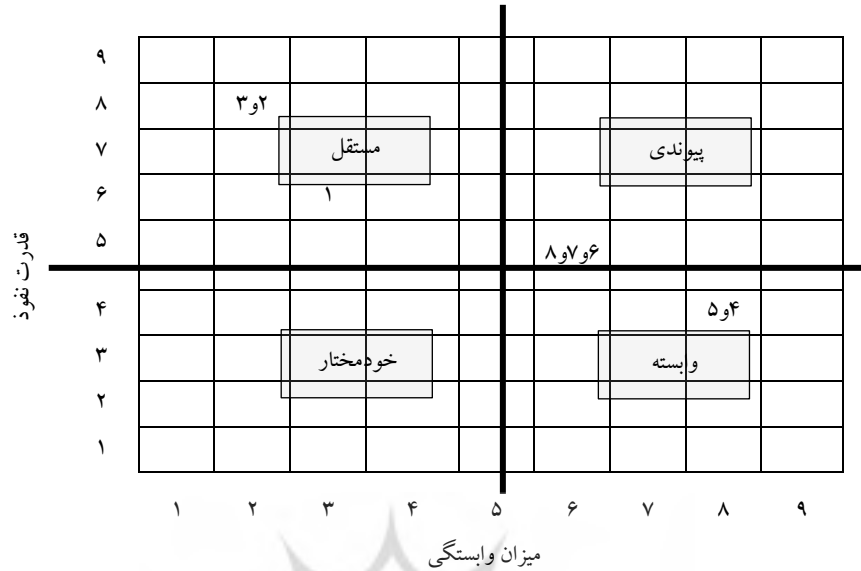
در گام بعدی به تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی بر مبنای تجزیه و تحلیل میک ماک اقدام شد. نتایج نشان داد که شاخصها بر حسب قدرت نفوذ و وابستگی به چهار دسته تقسیم می‌شود (جدول ۵). به منظور محاسبه قدرت نفوذ شاخصها کافی است تعداد اها در هر سطر ماتریس دسترسی نهایی با هم جمع شود. به منظور محاسبه قدرت وابستگی شاخصها نیز باید تعداد اها در هر ستون مربوط به هر شاخص با یکدیگر جمع گردد.

جدول ۵. درجه نفوذ و میزان وابستگی مولفه‌ها

مؤلفه‌ها	تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه	آینده‌سازی	علوم انسانی اسلامی	عمق‌بخشی داخلی	عمق‌بخشی خارجی	قدرت نرم	قدرت نیمه‌سخت	قدرت سخت
قدرت نفوذ	۶	۸	۸	۴	۴	۵	۵	۵
میزان وابستگی	۳	۲	۲	۸	۸	۶	۶	۶

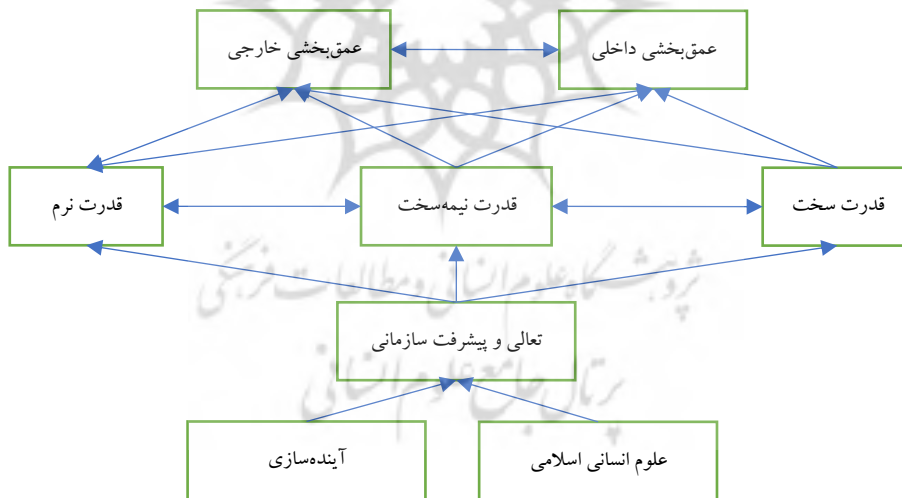
با توجه به درجه نفوذ و میزان وابستگی، نمودار میک میک ترسیم شد. شاخصهای خودمختار (ناحیه ۱) شامل شاخصهایی با قدرت نفوذ و وابستگی کم است. این شاخصها تا حدودی از دیگر شاخصها جدا است و ارتباطات کمی دارد. شاخصهای وابسته (ناحیه ۲) شامل شاخصهایی با قدرت نفوذ کم و قدرت وابستگی زیاد است. عمق‌بخشی داخلی و عمق‌بخشی خارجی در این ناحیه قرار گرفته است. شاخصهای پیوندی (ناحیه ۳) از قدرت نفوذ و وابستگی زیادی برخوردار است. این شاخصها ناپایدار است. در واقع هر گونه تغییر در آنها می‌تواند به تغییر کل سامانه منجر شود. قدرت نرم، قدرت نیمه‌سخت و قدرت سخت در این ناحیه قرار گرفته است. سرانجام شاخصهای مستقل (ناحیه ۴) دارای قدرت نفوذ زیاد و قدرت وابستگی کم است. این دسته همانند سنگ زیر بنای الگو عمل می‌کند و برای دستیابی تحقق مأموریت‌های دانش، پژوهشی و فناوری باید در وهله اول بر آنها تأکید کرد. تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه و علوم انسانی اسلامی و آینده‌سازی در این ناحیه قرار گرفته است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

شکل ۱. نمودار درجه نفوذ و میزان وابستگی

پس از تعیین روابط و سطح متغیرها، می‌توان آنها را به شکل الگوی ذیل ترسیم کرد. با توجه به الگو، متغیرها برحسب سطح آنها به ترتیب از بالا به پایین تنظیم می‌شود.

شکل ۲. الگوی نهایی پژوهش

نتایج الگو بیان می کند که دانشگاه برای تأثیرگذاری در شاکله تمدن سازی نوین اسلامی باید کارکردهای خود را موضوعی طرحریزی کند؛ بدین صورت که نمایش موضوعی دستاوردهای دانشگاه در پاسخ به موضوعات درختواره دانشی سپاه انجام خواهد گرفت. این کار با تحلیل وضع موجود و مطلوب پشتیبانی دانشی دانشگاه از سپاه انجام می پذیرد. این کار باعث مشخص شدن سطوح و ارتباطات موضوعات دانشی مختلف دانشگاه با یکدیگر می شود و از دوباره کاریها و هدر رفت هزینه ها جلوگیری خواهد کرد. هم چنین باعث افزایش تعامل و هم افزایی دانشکده ها، پژوهشکده ها، مراکز مستقل و پژوهشگاه با یکدیگر، و زمینه ساز پیشرفت پژوهشهای میان رشته ای و فرارشته ای دانشگاه می شود.

بحث و نتیجه گیری

انسان همیشه دنبال این آرمانهاست؛ هر چه هم که حرکت بکند، جا برای حرکت بیشتر وجود دارد؛ مثلاً یکی از آرمانهای شما پیشرفت است. پیشرفت نهایت ندارد؛ آخر ندارد. «فوق کل ذی علم علیم». هر چه شما دانش داشته باشید، بالاتر از آن، دانشی متصور است؛ یعنی عرصه، یک عرصه تمام شدنی نیست (بیانات امام خامنه ای، ۱۳۹۱). سپاه پاسداران به منظور مأموریت پاسداری از انقلاب اسلامی باید برآورد صحیحی از مأموریت های گوناگون و متفاوت خود داشته و انعطاف لازم را در سازمان برای پاسخ به این مأموریتها داشته باشد. دسته بندی این مأموریتها در حوزه های دانشی، پژوهشی و فناوری می تواند پاسخگویی این دغدغه ها باشد. نتایج تحقیق نشان داد که ریشه اصلی مأموریت های دانشی، پژوهشی و فناوری، علوم انسانی اسلامی و آینده سازی است.

به نظر دکتر سعید خزایی اصولاً مدیریت موفقیت آمیز سازمانها، نهادها و ملتها به توانایی مدیران ارشد و سیاستگذاران در انطباق با دگرگونیهای سریع محیط خارجی بستگی دارد. درک ماهیت تغییر، یافتن علل، عوامل محیط ناپایدار و پیامدهای تغییر در قالب فرصت و تهدیدهای بالقوه، ضروریترین نیاز برای همگامی با این روند شتابنده و اقدامات کنشگرانه آینده است. رسیدن

به این مهم تنها در پرتو پویش، ردگیری و پیش‌بینی علوم و فناوریها ممکن خواهد بود که مهمترین عوامل ایجاد تغییر به شمار می‌رود (جلالیوند، ۱۳۸۸).

دیده‌بانی، اطلاعات قبلی و پیش‌بینی شده‌ای را آماده می‌سازد که به مدیران در این تصمیم‌گیریها کمک می‌کند. مدیران موفق تلاش می‌کنند بحرانها را پیش از وقوع تشخیص دهند. مدیران، مسئول راهبری سازمان هستند و در تصمیم‌گیریها نقش اساسی دارند؛ بنابراین نباید زمان زیادی را صرف جستجوی نظام یافته اطلاعات کنند. آنها نیازمند اطلاعات کافی و بهنگام هستند که با وظایف و سوگیری سازمان ارتباط مستقیم دارد (Albright, 2004).

در این تحقیق بر این نکته تأکید می‌شود که مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه جامع امام حسین(ع) شامل این موارد است:

"علوم انسانی اسلامی، آینده‌سازی، تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه، قدرت نرم، قدرت نیمه‌سخت، قدرت سخت، عمق‌بخشی داخلی، و عمق‌بخشی خارجی"

اگر مأموریت‌های دانشی، پژوهشی و فناوری دانشگاه را به درخت دانشی تشبیه کنیم، علوم انسانی اسلامی و آینده‌سازی ریشه، تعالی و پیشرفت سازمانی تنه اصلی درخت، قدرتهای سخت، نیمه‌سخت و نرم شاخه‌های درخت و در نهایت عمق‌بخشی داخلی و عمق‌بخشی خارجی میوه‌های درخت دانشی به شمار می‌رود. درختواره، یعنی نمایی از عناوین کلی و جزئی هر علم، که به صورت طبقه‌بندی شده در شاخه‌های منظم و منطقی مانند ریشه، شاخه، برگ و مکمل عرضه می‌شود. در درختواره علم، آن علم، مانند درخت تنومندی فرض می‌شود که دارای ریشه، تنه، شاخه و برگ است (ابن‌الرضا، ۱۳۸۶).

بر مبنای یافته‌های تحقیق، دانشگاه باید رصد و دیده‌بانی انقلاب اسلامی را به صورت مداوم انجام دهد و دانش مربوط به تعالی و پیشرفت سازمانی سپاه را در اختیار اعضا قرار دهد. اصولاً هر سازمان موفق باید توانایی انتقال دانش به اعضای سازمان را داشته باشد (Jasimuddin et al., 2014) تا از این طریق دانش در کل بدنه نهادینه شود. نهادینه‌سازی مدیریت دانش در واقع ادغام و ذوب مدیریت دانش در تمامی سطوح سازمانی از بالاترین سطح تا سطوح پایین عملیاتی و

لحاظ مدیریت دانش در راهبرد کلان سازمانی و تعریف راهبرد مدیریت دانش همسو با آن است. مدیریت دانش سازمانی باید در جای جای سازمان بروز کند و به تعبیری همچون درختی در جنگل سازمان در تمامی سطوح ریشه بدواند (حقیقی بروجنی، ۱۳۹۲).

نتایج تحقیق به مدیران ارشد دانشگاه و هم‌چنین مدیران عالی سپاه به منظور پی بردن به ریشه اصلی مأموریت دانشی برای گسترش و توسعه آن در بدنه سپاه کمک خواهد کرد. برای نهادینه کردن دانش به سامانه آموزشی و پرورشی مستمر، کارآمد و پویا نیاز است تا با استفاده از ابزارهای نوین مدیریتی و هم‌چنین فناوری پیشرفته سطح علمی و هوشیاری افراد را با توجه به تغییرات سریع در دنیای امروز در سازمان افزایش دهد. پس از اینکه راهبرد سازمان در چهارچوب مدیریت دانش قرار گرفت، مدیریت سازمان بر مبنای دانش خواهد بود. در چارچوب مدیریت دانش است که سطح علمی و فرهنگی دانشگاه و سپاه رشد، و در تحقق دانشگاه تمدن‌ساز کمک خواهد کرد. هم‌چنین به مدیران ارشد دانشگاه به منظور برنامه‌ریزی مأموریت‌های دانشی و پژوهشی دانشگاه مبتنی بر الگوی تحقیق جهت می‌دهد. از سوی دیگر معماری آینده دانشگاه می‌تواند مبتنی بر الگوی تحقیق صورت گیرد؛ این کار باعث افزایش انعطاف‌پذیری در تحقق مأموریت‌های دانشگاه می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- ابطحی، سیدحسین؛ صلواتی، عادل (۱۳۸۵). مدیریت دانش در سازمان. تهران: انتشارات پیوند نو.
- ابن‌الرضا، سیدجواد (۱۳۸۶). درختواره فقه، شیوه‌ای نوین در ارائه متون فقهی. ره‌آورد نور. ش ۲۰: ۱۶ - ۲۳.
- آذر، عادل؛ رجب‌زاده قطری، علی؛ اخوان، عطیه (۱۳۹۶). نگاشت الگوی تولید پایدار با رویکرد الگوسازی ساختاری تفسیری و دیمتل فازی. فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت صنعتی. س ۱۵. ش ۶۴: ۱ - ۲۶.
- جلالیوند، عباس (۱۳۸۸). دیده‌بانی، مفاهیم، روشها و پایگاه‌ها. تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی.
- حقیقی بروجنی، پیام (۱۳۹۲). نهادینه‌سازی مدیریت دانش. مجله الکترونیکی مطالعات مدیریت دانش. ش ۱۲: ۱۲.
- سند طرح تحول علمی و تعالی معنوی دانشگاه جامع امام حسین(ع) (۱۳۹۴). «دانشگاه سازمانی سپاه در تراز انقلاب اسلامی». اردیبهشت ۱۳۹۴. تهران: دانشگاه جامع امام حسین(ع).
- قادری، محسن (۱۳۹۶). طراحی الگویی برای رصد و ارزیابی راهبردهای کلان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. رساله دکترای مدیریت سامانه‌ها. دانشگاه جامع امام حسین(ع).
- Albright, K. (2004). Environmental Scanning: Radar for Success, The Information Management Journal.
- Choi, B., Simon K.P. & Davis J.G. (2008). Effects of knowledge management strategy on organizational performance: A complimentary theory-based approach, Omega, 36, 235-251.
- Cordero, C., Delino, R., Jeyaseelan, L., Lansang, MA., Lozano, JM., Kumar, S, et al. (2008). Funding agencies in low- and middle-income countries: support for knowledge translation, Bull World Health Organ, 86(7): 524-4.
- Hachicha, W. & Elmsalmi, M. (2014). An integrated approach based-structural modeling for risk prioritization in supply network management, Journal of Risk Research, 17(10), 1301-1324.
- Handzic, M., Lagumdzija, A. & Celjo, A. (2008). Auditing knowledge management practices: model and application, Knowledge Management Research & Practice, 6(1), 90° 99.
- Jasimuddin, Sajjad M., Connell, C. & Klein, Jonathan H. (2014). A decision tree conceptualization of choice of knowledge transfer mechanism: the views of software development specialists in a multinational company, Journal of Knowledge Management, 18(1), 194-215.
- Joshi, K.D., Chi, L., Datta, A., & Han, S. (2010). Changing the competitive landscape: Continuous innovation through IT-enabled knowledge capabilities, Information Systems Research, 21(3), 472-495.
- Kannan, G. & Noorul, H.A. (2007). Analysis of interactions of criteria and sub-criteria for the selection of supplier in the built-in order supply chain environment, International Journal

- of Production Research, 45(17), 3831° 3852.
- Kannan, G. Pokharel, S. & Sasi Kumar, P. (2009). A hybrid approach using ISM and fuzzy Comment [t6]: Author: Please TOPSIS for the selection of reverse logistics provider, Resources, Conservation and confirm the year of publication (whether Recycling, 54(1), 28° 36).
- Lin, C., Wu, J-C. & Yen, D.C. (2012). Exploring barriers to knowledge flow at different knowledge management maturity stages, Information & Management, 49, 10° 23.
- Liu, P.L., Wen, C.C. & Tsai, C.H. (2004). An empirical study on the correlation between knowledge management capability and competitiveness in Taiwan s industries, Technovation, 24(12), 971° 977.
- Massa, S. & Testa S. (2009). A knowledge management approach to organizational competitive advantage: Evidence from the food sector, European Management Journal, 27, 129-141.
- Pandey, V.C. & Garg, S. (2009). Analysis of interaction among the enablers of agility in supply chain, Journal of Advances in Management Research, 6(1), 99-114.
- Pee, L.G. & Kankanhalli, A. (2009). A Model of Organisational Knowledge Management Maturity Based on People, Process, and Technology, Journal of Information & Knowledge Management, 8(2), 79° 99.
- Ramesh, A., Banwet, D.K., Shankar, R. (2010). Modeling the barriers of supply chain collaboration, Journal of Modelling in Management, 5(2), 176° 193.
- Santesso, N. & Tugwell, P. (2006). Knowledge translation in developing countries, J Contin Educ Health Prof, 26(1): 87-96.
- Syed-Ikhsan, S.O.S., & Rowland, F. (2004). Knowledge management in a public organization: a study on the relationship between organizational elements and the performance of knowledge transfer, Journal of knowledge management, 8(2), 95-111.

